

Regeringskansliet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över promemorian En modern krisreglering för verksamheter på skolområdet

Er beteckning: U2024/0220

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Västernorrland (nedan Länsstyrelsen) är positiv till regeringens översyn och de förslag som lämnas i promemorian *En modern krisreglering för verksamheter på skolområdet*. Länsstyrelsen håller med om relevansen i behovet av uppdatering och tydlighet avseende fredstida krissituationer och höjd beredskap och bedömer att de föreslagna förändringarna generellt sett är väl avvägda och bidrar till att stärka barnets rätt till utbildning under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Länsstyrelsen har dock följande synpunkter:

- Länsstyrelsen föreslår att tydliggöra skrivningar kring planläggning inför och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap så att de möjliggör samarbete mellan olika skolverksamheter och samordning av resurser.
- Länsstyrelsen avstyrker förslaget att länsstyrelsen i respektive län ska ta fram särskilda riktlinjer för framtagande av skolverksamheters krisplaner.
- Länsstyrelsen anser att utredningen bör förtydliga barnrätts- och funktionsrättsperspektivet för att säkerställa att barnets åsikter, erfarenheter och behov följs upp och beaktas när förutsättningarna för skolverksamhet riskerar att ändras vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Generella synpunkter

Länsstyrelsen är generellt positiv till utredningens förslag som anses bidra till ett mer likvärdigt ansvar hos aktörer inom skolområdet och stärker barnets rätt till utbildning under kris och höjd beredskap.

Länsstyrelsen vill särskilt framhålla vikten av att utredningen betonar skolverksamheters viktiga roll och funktion samt att det är avgörande att skolorna har möjlighet att fortsätta bedriva undervisning, både för barns välmående och för att kunna upprätthålla övriga samhällsviktiga funktioner under fredstida kris och höjd beredskap.

Synpunkter gällande samordning, resurser och krav på planer

Behov kring samordning och tillskott av resurser

Utredningens förslag medför ett antal tillkommande uppgifter för samtliga huvudmän inom skolområdet och ger dem ett än större ansvar att genomföra ett utvecklingsarbete kring både kontinuitetshantering och kris- och krigsorganisation. Länsstyrelsen vill särskilt lyfta de ekonomiska konsekvenserna detta innebär då många kommuner, och därmed skolverksamheter, redan idag har ett ansträngt ekonomiskt läge.

Länsstyrelsen menar att det krävs tillskott av resurser för att framför allt kommuner ska kunna förverkliga föreslagna åtgärder och kunna fullfölja hela processen från att ta fram en krisplan till att implementera, utbilda och öva samt inventera behov av ytterligare resurser och investeringar. Som exempel kan krav på skolskjuts och förskola vid andra tidpunkter och i annan omfattning än idag, liksom utmaningen kring kompetensförsörjning för att kunna upprätthålla samhällsviktig verksamhet i händelse av stängning av andra verksamheter, få påtagliga konsekvenser för en kommun.

Länsstyrelsen vill även lyfta vikten av att analysera och koppla ihop förslagen i denna utredning med SOU 2024:65 om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig så att resurser kan samordnas och användas effektivt i ett större arbete.

Plan för skolverksamheten inför och vid höjd beredskap samt inför och vid fredstida krissituationer

I kapitel 7.5.1 och 8.5 lyfts att samtliga skolverksamheter ska ha en plan för hur de kan fortsätta att bedriva sin verksamhet vid fredstida krissituation och höjd beredskap. Det kan finnas tydliga fördelar med att skolverksamheter inom samma kommun/region/koncern, eller motsvarande lämplig enhet, skapar gemensamma

planeringsförutsättningar för att till exempel kvalitetssäkra arbetet och kunna prioritera samt fördela gemensamma resurser på ett effektivt sätt. Nivån för var planläggning sker mest effektivt kan variera och lagstiftningen bör möjliggöra samarbete och gemensam planläggning för de skolverksamheter som vill. Länsstyrelsen föreslår därför att krav i föreslagna 12 § skollagen (2010:800) formuleras så att de möjliggör samarbete och samordning inom ramen för detta arbete. Arbetet bör också kunna kopplas ihop med övriga processer inom kommuner gällande krisberedskap och civilt försvar, till exempel risk- och sårbarhetsanalyser, kontinuitetshantering, kris- och krigsorganisation.

Förslag om att samtliga skolverksamheter ska upprätta en krisplan med riktlinjer från Skolverket och Länsstyrelsen

I kapitel 7.5.2 föreslås att skolverksamheters krisplaner ska tas fram i enlighet med riktlinjer från Skolverket och länsstyrelsen i det län där skolan ligger.

Länsstyrelsen avstyrker den del av förslaget som föreslår särskilda riktlinjer från länsstyrelsen och förespråkar i stället att Skolverket ges ett helhetsansvar för riktlinjer och stöd. Skolverket är central förvaltningsmyndighet och beredskapsmyndighet. Myndigheten tillhandahåller redan stöd och information om krisberedskap för förskolor och skolor på sin hemsida. I övrigt hänvisar Skolverket till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap där ytterligare arbete pågår.

Länsstyrelsen förespråkar dock att Skolverket samverkar med huvudmän och andra relevanta aktörer i framtagande av riktlinjer så att arbetet kopplas ihop med ovan nämnda processer och utredningar, men även för att identifiera lösningar för att upprätthålla verksamheter och utbildning samt säkerställa kompetensförsörjning. Länsstyrelsen välkomnar också samverkan med både Skolverket och huvudmän inom ramen för befintliga strukturer och processer eller där länsstyrelsens övriga stöd och material kring krisberedskap och kontinuitetsplanering kan vara relevant och hjälpsamt för verksamheter.

Behov av lokaler under krig och krigsfara

Länsstyrelsen bifaller utredningens förslag i avsnitt 10.4 om att till den nya förordningen överföra bestämmelsen om att en huvudman ska underrätta länsstyrelsen om skolans behov av lokaler under krig och krigsfara. Utredningen lyfter dock att en fristående skola inte utgör en myndighet och därför kan den nya bestämmelsen inte omfatta enskilda huvudmän.

Länsstyrelsen föreslår att det förtydligas att kommuner genom sitt samordningsansvar inventerar behovet av lokaler så att alla barn och unga kan erbjudas fortsatt skolgång, oavsett huvudman. Vidare förespråkar också Länsstyrelsen att nationella riktlinjer inom området inkluderar stöd kring hur kommuner kan genomföra denna typ av inventering och hur de ska beräkna befintligt behov, men även hantera tillskott av elever till exempel vid stängningar av andra verksamheter eller folkströmmar.

Synpunkter utifrån ett barnrätts- och funktionsrättsperspektiv

Barns rätt till utbildning

Länsstyrelsen är positiv till att utredningen återkommande hänvisar till barnkonventionen, principen om barnets bästa och barnets rätt till utbildning. Generellt innebär förslagen en förstärkning av barns rättigheter och i kapitel 7.3.1 framgår att kommunen ska sörja för att alla skolpliktiga barn som vistas där får föreskriven utbildning.

Länsstyrelsen anser dock att det bör förtydligas att alla barn har rätt till utbildning och att det även inbegriper barn på flykt och barn som söker asyl. Detta är viktigt att tydliggöra, inte minst kopplat till kommuners ansvar för att säkerställa barns rätt till utbildning utifrån behov men också lokalbehov/planläggning.

Bedömning av barnets bästa och barns rätt till inflytande

I kapitel 12.5 framgår att utredningens förslag bedöms vara för barnets bästa. Länsstyrelsen finner det dock inte tydligt på vilket sätt barnkonsekvensanalys har genomförts eller på vilket sätt barn har varit delaktiga eller fått information om utredningen.

Länsstyrelsen vill påminna om att en bedömning av barnets bästa

ska göras i ljuset av barnkonventionens artikel 12 om att barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet samt att hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad. I utredningen framkommer det inte hur barns rätt att uttrycka sin mening har behandlats. De avvägningar som gjorts för att säkerställa barns rätt till delaktighet och inflytande enligt barnkonventionen hade därför kunnat beskrivas tydligare.

Länsstyrelsen anser även att det behöver förtydligas att det ska göras en analys och uppföljning kring barnets situation för att säkerställa barnets bästa i händelse av kris eller krig samt för att tydliggöra på vilket sätt föreslagna processer och förslag beaktar barnets rätt till inflytande och delaktighet. Slutligen bör behovet och vikten av kompensatoriska åtgärder, och att dessa ska följas upp kontinuerligt, lyftas fram i utredningen.

Barns behov av stöd vid fjärr- och distansundervisning och rätt till bästa möjliga hälsa

I kapitel 7.3.3 föreslås en ny bestämmelse för att möjliggöra fjärr- och distansundervisning. Den visar i grunden på goda ambitioner för att kunna upprätthålla undervisning även under kris eller höjd beredskap. Länsstyrelsen anser dock att det finns behov av att vidare analysera och utreda vilken typ av kompensatoriska åtgärder som behövs för de elever som av olika anledningar inte kan ta del av fjärr- och distansundervisning, eller där de undervisningsformerna riskerar att öka deras utsatthet. Förutsättningarna varierar stort mellan olika barn och de påverkas bland annat av socioekonomiska faktorer, boendesituation, funktionsvariation, tillgång till teknik och internet, psykisk ohälsa, utsatthet för våld och missbruk.

Länsstyrelsen anser även att det saknas analys kring hur fjärr- och distansundervisning ska vara möjligt att genomföra i den anpassade grund- och gymnasieskolan.

På liknande sätt som det i avsnitt 7.3.4 och 8.3.4 nämns att elever utan undantag ska erbjudas kostnadsfria och näringsriktiga skolmåltider föreslår länsstyrelsen att det ska finnas motsvarande underlag och exempel som uppmärksammar elevhälsan. Elever ska, enligt skollagen, ha tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator samt specialpedagog eller speciallärare. Förutsättningarna för detta kan förändras vid fredstida krissituation och höjd beredskap men Länsstyrelsen anser att rätten till elevhälsa på ett

tydligare sätt bör belysas och finnas med i den översyn som nu görs kring krisreglering för verksamheter på skolområdet.

Synpunkter gällande analys av konsekvenser för jämställdhet och integration

Promemorian anger att förslagen inte bedöms få konsekvenser för jämställdheten eller i förhållande till de integrationspolitiska målen. Länsstyrelsen har en annan uppfattning och anser att det finns förutsättningar och situationer där jämställdhet och integration tydligt påverkas, till exempel vid flyktingmottagande och vid planering för att upprätthålla samhällsviktig verksamhet. I händelse av kris eller höjd beredskap finns risk att prioriteringar drabbar olika grupper av kvinnor och män med olika bakgrund olika hårt. Därmed är det av största vikt att skolverksamheternas analyser och planer inkluderar ett integrationsperspektiv från start och att kompensatoriska åtgärder kopplas till identifierade risker.

Vidare vill Länsstyrelsen betona att det även inom detta område är avgörande med ett jämställdhetsperspektiv på den analys som görs både när verksamhet behöver ställas om och kompetensförsörjning säkras. Denna analys bör på samma sätt som ovan nämnt också kopplas ihop med analyser gällande upprätthållande och prioritering av annan samhällsviktig verksamhet.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av enhetschef Tobias Lindenkäll med beredskapshandläggare Marielle Sundin som föredragande. I handläggningen har också Sara Marklund, utvecklare mänskliga rättigheter, medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.